

Közgyűteményi kérdések a 21. században – az FLE 10. Tudományos Nyári Táborára

2018. július 19. és 21. között immár 10. alkalommal került sor a Fiatallévéltesek Egyesületének Tudományos Nyári Táborára a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Az FLE korábbi (Décsey Sándor) és jelenlegi elnökének (Gúth Ildikó) köszöntőjét követően első előadásaként Kántor Balázs, az EMMI munkatársa és Vezsenyi Péter, Budapest Főváros Levéltárának főosztályvezető-helyettese tekintette át a legfontosabb kihívásokat és 2017. és 2018. évi jogszabályi változásokat az iratkezeléssel kapcsolatban. Kántor ismertette a [1121/2017. \(III. 17.\) kormányhatározat](#) iratkezelésre vonatkozó előírásait, az elektronikus dokumentumok átadása, selejtezése és megsemmisítése kapcsán felmerülő problémákat. Vezsenyi levéltáros oldalról tekintette át azt, hogy a közigazgatás elektronikus ügyvitelre való átállása milyen teendőket követel meg.

Vajda Tamás, a Szegedi Tudományegyetem Levéltárának levéltárvezetője a levéltárának alternatív gyakornoki programját mutatta be. Az egyetem Karrier Irodája a hallgatók számára különböző gyakornoki programokat kínál, mely programok közé becsatlakozott az egyetem levéltárának gyakornoki programja is. Vajda az előadásban ennek eredményeit és formáit ismertette. Az elmúlt években közel 30 gyakornok közel 5000 munkaórán segített a levéltár munkáját levéltári anyagok fotózása, jegyzékelése, adatbázis építése kapcsán, mely nagy segítséget jelentett a forráshiányokkal küzdő intézmény számára. Emellett viszont – a megszerzett kreditek mellett – a gyakornokok is értékes tapasztalatokkal gazdagodtak a levéltári munkára és forrásfeldolgozásra vonatkozólag.

Vajk Ádám, a Győri Egyházmegyei Levéltár a Magyar Katolikus Egyház levéltárainak helyzetét mutatta be. Mint előadásának elején rámutatott, a rendszerváltásig az egyházi levéltáraknak semmilyen fejlődési lehetőségük nem volt. Állami támogatást nem, csupán rendszertelen időközönként segélyt kaptak, a levéltárosi teendőket papi teendők ellátása mellett egyházi személyek látták el, így a gyakorlatban sem feldolgozó, sem kutató munka nem igen zajlott a katolikus levéltárakban. A szakmai előrelépés lehetőségét a rendszerváltás hozta meg, s konferenciák, segédletek révén ekkor váltak „láthatóvá” az egyházi intézmények a közvélemény számára. Azonban, amint arra az előadó rámutatott, az ezredfordulótól fedezhetünk fel jelentős fejlődést az egyházi levéltárügyben. Elkészítették a régóta esedékes levéltári nyilvántartásokat, új épületrészek épültek és jelentős raktárfelújításokra is sor került. A korábbi állapotokkal szemben a szakképzett munkaerő aránya is 90 százalékra nőtt, s megkezdődtek a rendszeres plébániai iratbeszállítások is. Előadásának végén ismertette a TÁMOP-TIOP pályázatok tapasztalatait, illetve mérlegelte azokat a lehetőségeket, ami utóbbi években a magasabb egyházi közgyűteményi támogatásával jár.

A csütörtöki ülészak utolsó előadójaként Szabó Attila, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet igazgatóhelyettese a *Színházi emlékezet Magyarországon a levéltári dokumentumok tükrében* című előadásában a 2017-ben elindított [Magyar színházi emlékezet projektet](#) mutatta be. Amint az előadó rámutatott, hasonló összehangolt színháztörténeti kutatásra az utóbbi évtizedekben nem került sor. Céljuk a színháztörténetre vonatkozó dokumentumok begyűjtése és feldolgozása, oral history interjúk készítése, illetve tanulmányok és cikkek megjelentetése. Szabó beszélt a színháztörténeti kutatás és forrásfeldolgozás problémáiról, így a levéltári dokumentumok és az oral history interjúk hogyan viszonyulnak egymáshoz, vagy a meglévő források alapján hogyan lehet rekonstruálni egy előadást.

A péntek délelőtti ülészak első előadásában Mákos Judit, az MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárának munkatársa mutatta be *Gyakorlat centrikus foglalkozások a levéltárban - a gyerekek képesség- és kompetencia fejlesztése* című előadását. 2008-ig a szolnoki levéltárban

természetesnek vették, hogy csupán a felnőtteknek szóló levéltár rendezvényeket tartsanak, viszont 2009-10-től – az új levéltári vezetés és a város ösztönzésére – a fiatalabb korosztályok megszólítása is előtérbe került. Az első programok elsősorban a megszűnő szolnoki papírgyár történetére és a papírgyártásra vonatkoztak, a valódi nyitást viszont a [„Nyitott levéltár, velünk élő múlt” TÁMOP-os projekt](#) keretében megtartott levéltári foglalkozások jelentették.

A délelőtti elkövetkező részében a meghívott előadók járták körbe a közgyűjteményi – elsősorban a múzeumi területi – képzések aktuális problémáit és lehetőségeit. A kerekasztalbeszélgetés kezdetén Török Róbert, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum igazgatóhelyettese mutatta be a Pulszky Társaság Ifjúsági Tagozatát, a Pulszky Fiatot, és beszélt arról, hogy ennek a beszélgetésnek az elsődleges, megbeszélendő kérdése az, hogy az egyetemi oktatás és a múzeumok igényei közötti rést miképp lehet megszüntetni.

Átvéve a szót Töröktől, Lukács Fanni, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum muzeológusa beszélt a Pulszky Fiat múzeumi szakképzéssel foglalkozó munkacsoportjának munkájáról. Amint Lukács kiemelte, gyakran tapasztalják azt, hogy a muzeológiai képzést adó intézmény oktatói sem igazán tudják, hogy milyen ismeretanyagra volna szüksége egy jó múzeumi szakembernek. A Pulszky Fiat ezért szükségesnek tartja a múzeumi vezetők, oktatási intézmények és diákok között kommunikáció létrehozását.

Németh Szandra, a [Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum](#) Gyűjteményi osztályának vezetője a skanzen [Múzeumi Oktatási és Módszertani Központját](#) (MOKK) mutatta be. Mint kiemelte, amíg a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ elsődlegesen a múzeumi digitalizációs, statisztikai feladatokat koordinálja, addig a Skanzen Múzeumi Oktatási és Módszertani Központja módszertani és szakmai továbbképzéseket tart és kiadványokat jelentet meg a témában. A Skanzen képzéseinek ismertetése mellett rátér több képzési problémára is. Így a rendkívül heterogén diplomával rendelkező személyek dolgoznak múzeumokban, s nehéz meghatározni, hogy milyen készségek szükségesek a múzeumi munkához, az egyes munkakörökhöz is különböző készségek szükségesek (pl. múzeumpedagógus, muzeológus, kommunikációs munkatárs). A MOKK képzéseinek gyakorlati része is van. A [Kiállítás-rendezés A-tól Z-ig kurzus](#) keretében például megtanulják a hallgatók a forgatókönyvírást, hasznosítási tervek és egyéb dokumentumok készítését, mely a pályázatírás, például NKA-pályázatok esetén nagyon hasznos lehet.

Minden előadó részéről kritikaként jelent meg, hogy minisztériumi és felsőbb szinten a jelenlegi képzés, képzések (egyetemi muzeológiai képzés) fenntartása jelenik meg, amely a szak elsovadását illetve annak stagnálását hozza magával. Emellett a különböző muzeológia tanfolyamok is elsősorban EU-s támogatásokból valósulnak meg, így innen is hiányzik a megfelelő anyagi támogatás. Szükség lenne a szakma (közgyűjtemények) az egyetemek illetve a fenntartókkal való közös együttműködésre és kommunikációra a képzés jövőjét illetően. A jelenlegi korszerűtlen struktúra megváltoztatása, fejlesztése szükségszerű lenne. A jelenlegi rendszerben képzett hallgatók ma már nem felelnek meg a múzeumok, mint munkáltatók igényeinek szakképzési feltételeinek.

Turcsányi Eszter a megújuló Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum példáján mutatta be, hogy milyen heterogén tudásra van szüksége jelenleg egy muzeológusnak. Egyfelől kiemelte, hogy a Múzeum egyre több fiatal munkatársat vesz fel a tapasztalt kollégák mellé. Ezt egy pozitív folyamatként mutatta be az előadó, hiszen másfajta és frissebb tudásra van szükség a jelenlegi kihívásokra. Nem elég jó muzeológusnak lenni, meg kell találni a hangot a látogatókkal is. Másfelől a Múzeum speciális anyagából adódóan az egyetemen megszerzett történeti muzeológiai tudás nem elég az összes feladat ellátására, mivel a múzeumi tárgyak felmérése mérnöki ismereteket követel meg. Így a múzeum mérnököket is alkalmaz muzeológusként, akiknek viszont a muzeológia történeti oldaláról van kisebb tudása.

Megoldást jelenthetne, ha minden gyűjteményt egy történész vagy történeti muzeológia végzettségű és egy mérnöki diplomával rendelkező muzeológus kezelne, erre viszont a jelenlegi létszám keretek között nincs lehetőség.

Az elhangzott előadásra reflektálva Németh Szandra azt emelte ki, hogy hiába vannak különböző, 30–120 órás tanfolyamok, sajnos aligha tudják átadni azt a muzeológiai szemléletet, amit egy több éves egyetemi képzés megad. Másfelől az ICOM etikai kódexe alapján egy állami múzeum a bevételei egyharmad részét termeli meg optimális esetben és a fennmaradó kétharmad fenntartói, pályázati és egyéb keretből tevődik össze. Amint ezt a határt túllépi egy intézmény, félő, hogy nem tudja ellátni a közfeladatait, nem biztosított a közgyűjteményi tevékenység. Manapság hazánkban is számos múzeum végez heterogén tevékenységet, többek között azért, hogy a megborult finanszírozási arányt korrigálja, és többek között a filmforgatásoktól kezdve az esküvőkön át a koncertekig rengeteg esemény helyszíne a múzeum, melyek bevételeket generálnak. Értelemszerűen ezek a plusz tevékenységek még több kompetencia meglétét igénylik a múzeumi dolgozóktól. Ezek többsége pedig heterogén szakképzettsgű gárdát és folyamatos továbbképzéseket igényel. Nem elég tehát az egyetemi alapképzéseket aktualizálni, hanem biztosítani kell a közgyűjteményi dolgozók számára a továbbtanulás és képzéseken való részvétel folyamatos lehetőségét a megújuló kihívások és a versenyképesség fenntartása érdekében.

Haraszi Viktor, Budapest Főváros Levéltárának főigazgató-helyettese az elhangzottakra reflektálva, illetve azt kiegészítve hasonló kritikákat fogalmazott meg a levéltáros képzéssel kapcsolatban. Az egyetemi képzés nem minden tekintetben tudja követni a megváltozó igényeket, míg az MNL módszertani központja részéről a végzett levéltárosok részére indítandó továbbképzési tanfolyamokat hiányolta. Akkreditált képzést nehéz indítani és erre a BFL nem is vállalkozik. Ugyanakkor hatodik éve szerveznek a BFL-ben képzést a határon túli és egyházi levéltárosok részére „Egy a múltunk, őrizzük egyazonképpen a jövőnek!” címmel. Ugyancsak felhívta a figyelmet, hogy vannak olyan új, levéltári feladatok – például a levéltárpedagógia –, amikre semmilyen egyetemi képzés nem vonatkozik. A BFL és az ELTE együttműködésével kidolgozásra került az információ- és record management mesterszakos szakirány képzési terve, de a képzés még nem indult be.

A kerekasztalon résztvevők beszélgetésük konklúziójaként egyetértettek abban, hogy a képzési problémát csak egy olyan átfogó egyeztetési sorozat tudná rendezni, amelybe egyaránt be vannak vonva a közgyűjtemények, a képzést adó oktatási intézmények, az EMMI illetve maguk a hallgatók is.

A kerekasztalbeszélgetést követően Turcsányi Eszter a Pulszky FIAT projektjét, a múzeumi expo tervét mutatta be. A többek között németországi és egyesült államokbeli mintára megrendezendő expo célja, hogy a múzeumi kiállítások megvalósításában közreműködő cégek bemutathassák korábbi projektjeiket, legyen szó installáció kivitelezéséről, élményállomás tervezéséről vagy akár látványtervek készítéséről. A közgyűjtemények képviselői ezen a vásáron megismerhetik munkájukat, így az új és megújuló kiállítások tervezése során sokkal nagyobb kivitelezői piac ajánlatai közül tudnak válogatni, ezáltal is növelve a megvalósuló kiállítások színvonalát.

Koradélután Zámbo István, a BFL főosztályvezető-helyettesének vezetésével a meghívott előadók az őszi, a BFL és az FLE által közösen szervezett, a levéltárakban őrzött vizuális és tárgyi források témájával foglalkozó konferenciájához kapcsolódó kérdéseket jártak körbe.

Zámbo bevezető előadásában arról beszélt, hogy a vizuális és tárgyi források kérdéskörének milyen aktualitása és problémái vannak a BFL IV. Főosztályán végzett munkájában. Ennek apropóját a BFL 2018. évi munkája adja. 2018 januárjában a Főosztály fotófeldolgozási stratégiát készített a fotók feltérképezésére, rendezésére, leírására, megőrzésére és publikálásra

vonatkozólag. A fényképek feltárása felhívta a figyelmet más vizuális és tárgyi forrásra is, így júliusban létrehozták a Vizuális és Tárgyi Források Munkacsoport munkatervét a vizuális és tárgyi források feltárására, gyűjtésének szabályozására, állományvédelmi feladataira, leírására és közzétételére. Az előadó több példán keresztül is érzékeltette, hogy milyen változatos formában jelennek meg a vizuális és tárgyi források az iratanyagban, s milyen nehéz a meghatározásuk. Így például vizuális forrásnak tekinthető-e egy díszes részvény fejlécén található ábrázolás vagy egy díszes oklevél. Ugyancsak kérdéses, hogy a fellelt tárgyak, fényképek esetében mi a fontosabb: az eredeti levéltári kontextus fenntartása vagy az állományvédelem szempontjából a tárgyak kiemelése? Az előadó felvetette a kontextus virtuális megtartásának lehetőségét és bemutatta a BFL mikrofilmtári raktárát, amely a fotók tárolására optimálisához közelítő körülményekkel és felszereltséggel rendelkezik. Végezetül szólt a levéltárban tárolt és az iratképző szerveknél még kint lévő filmtekercsek feldolgozásának, illetve gyűjtésének problémáiról.

Az őszi konferencia műhelymunkájához kapcsolódóan Gellér Judit, a [Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ](#) kurátora osztotta meg tapasztalatait egy archívum, egy digitális gyűjtemény létrehozásával kapcsolatban. Habár a Capa Központ – más közgyűjteményekkel szemben – nem rendelkezik saját gyűjteménnyel, így csak kiállítótérként szolgál, a Pécsi József fotóművészeti ösztöndíj 25. évfordulójára mégis összeállított [egy online archívumot](#) a pályázaton részvevő alkotókból. Gellér bemutatta, hogy az archívum összeállítása milyen elméleti és gyakorlati megfontolások játszottak közre, milyen problémák merültek fel a Magyar Nemzeti Galéria Adattárában való felkutatástól, az alkotók felkeresésén át egészen a digitális technológia által feltett kérdésekig.

Hussein Evin, a [Magyar Nemzeti Filmarchívum](#) munkatársa *A magyar filmörökség kalandos útja* címmel beszélt a magyar filmgyártás, filmforgatás és –fogyasztás kezdeteiről, illetve, hogy a Filmarchívum 1957-es megszületéséig hogyan alakult a filmörökség megőrzésének ügye. Mint az előadó kiemelte, a 20. század első felében szinte semmilyen maradandó értéket nem tulajdonítottak a filmeknek, így mind a némafilmek, mind az 1945 előtti hangos filmek jelentős hányada megsemmisült a háború, emberi hanyagság vagy a selejtezések következtében.

Lukács Fanni a [HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Fotóarchívumát](#) mutatta be az őszi konferencia műhelymunkájához kapcsolódóan. Habár 1916-tól elkezdődött a fényképek gyűjtése, önálló gyűjteményt a Múzeumon belül 1960-tól alkotnak. Az előadó kiemelte, hogy a két világháború között az Aggházy Kamil által megszervezett múzeumban az elsősorban a fegyver- és kitüntetéscentrikus múzeumi szakembergárda nem tekintette túl értékesnek a fotógyűjteményét, így nem viseltettek kitüntetett figyelemmel a gyűjtemény sorsa iránt. A háború rombolásokat követően a fényképek helyzete 1960-ban rendeződött, amikor is a ma is használt raktárát megkapta a Fotóarchívum. Lukács beszélt a mintegy 109 ezer tételből, 650 ezer fényképből (és mintegy 200 ezer még nem leltározott képből) álló gyűjteményről, annak kutatási lehetőségeiről és digitalizációjáról.

Török Róbert a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum vizuális gyűjteményeit mutatta be. A múzeum mindkét fotógyűjteménye ([Kereskedelmi fotógyűjtemény](#), [Vendéglátóipar-történeti fotógyűjtemény](#)) rendezett állapotban van, digitalizálásuk előre haladt állapotban van. További tervekhez kapcsolódóan ismertette a [MaNDA](#) és a [MúzeumDigitár](#) és a [Hungaricana](#) adta lehetőségeket, illetve azokba a gyűjteményekbe adott betekintést, melyek digitalizálása hasznos lenne.

A műhelymunka keretében elhangzott előadásokat követő beszélgetésben a megszólalók elsősorban egy egységes közgyűjteményi digitalizációs stratégia meglétét hiányolták. Múzeumi szinten ez idén jogszabályi háttérnek köszönhetően kezd megvalósulni, de intézményenként különböző módon.

Az utolsó nap az FLE Műhelyszekciójában Ogoljuk-Berzsenyi Anett, az Iparművészeti Múzeum adattárosának és Huszár Renáta, az MNL OL segédlevéltesítősének előadását hallgathatták meg az érdeklődők.

Ogoljuk-Berzsenyi az [Iparművészeti Múzeum Adattáráról](#) adott áttekintést a konferencián. Az előadó bemutatta a múzeum keletkezésének körülményeit, illetve az Adattár létrejöttét. Az érdeklődők áttekintést kaphattak az Adattár heterogén forrásanyagáról és gyűjteményeiről, az előadás végén pedig az Iparművészeti Múzeum átalakítását ismerhették meg.

Huszár Renáta szakdolgozatának eredményeit felhasználva *Békés megye reformkori követutasításai* címmel tartotta meg előadását. Amint az előadó leszögezte, a követutasítások vizsgálata azért fontos, mivel a megyében hozott döntések kizárólagosan meghatározták a követeknek az országgyűléseken képviselt álláspontját. Huszár bemutatta, hogy a konzervatív politikai kultúrával rendelkező alföldi megye hogyan vált az egyik legradikálisabban liberális reformokat követelő megyévé. A megye politikai életén túl megvizsgálta a politikai döntések mögött álló társadalmi, gazdasági, nemzetiségi és vallási tényezőket is.

Összegezve a Fiatallévéltesítők Egyesületének Tudományos Nyári Táborának munkáját sikeresnek értékelhetjük, ugyanis a résztvevő levéltesítősök és muzeológusok részletekbe menően tekintették át a közgyűjteményi munka aktuális kihívásait és fejlődési lehetőségeit. Ennek tükrében is érdeklődve várhatjuk az FLE őszi műhelykonferenciáját.

*Fóris Ákos
Gúth Ildikó*

Fiatallévéltesítők Egyesülete
X. Tudományos Nyári Tábor
Badacsonytomaj, 2018. július 19-21.

Részletes program

2018. július 19. csütörtök

12.00	Regisztráció, ebéd	Hotel Halászkert
13.00	Megnyitó	Elnökségi köszöntő
13.15	A 2017. és 2018. évi jogszabály változások – továbbképzés iratképzők vizsgálatához	Vezsenyi Péter (BFL) Kántor Balázs (EMMI)
14.30	A Szegedi Tudományegyetem Levéltára alternatív gyakornoki programja	Vajda Tamás (MFLSZ)
15.00	Utolsókból elsők, Katolikus levéltárak a rendszerváltás után (TIOP és TÁMOP projektek ismertetése)	Vajk Ádám (GYEML)
15.30	Színházi emlékezet Magyarországon a levéltári dokumentumok tükrében	Szabó Attila (OSZMI)
19.00	Vacsora	Muskátli Étterem

2018. július 20. péntek

9.30	Gyakorlat centrikus foglalkozások a levéltárban - a gyerekek képesség- és kompetencia fejlesztése	Máros Judit (MNL JNSZML)
10.00	A közgyűjteményi elsősorban a múzeumi terület képzései interaktív kerekasztal beszélgetés	Turcsányi Eszter (MMKM), Németh Szandra (Sz.Skanzen), Lukács Fanni

		(HM), Török Róbert (MKVM), Haraszi Viktor (BFL)
11.00	Múzeumi Expo bemutatása	PULSZKY FIAT
11.30	Őszi konferencia műhelymunka - a levéltárakban őrzött vizuális és tárgyi források	Zámbó István (BFL) vezetésével Török Róbert (MKVM), Hussein Evin (MNF), Mucsi Emese – Gellér Judit (Capa Kp), Lukács Fanni (HM)
<i>Fakultatív blokk</i>		
14.00	Indulás Tapolcára (Tavas barlang) vagy strand	Décsey Sándor
13.30	Ebéd önállóan, a meghívott előadóknak közösen	
19.00	Vacsora	Borbarátok

2018. július 21. szombat

10.00	Iparművészeti Múzeum Adattára	Ogoljuk-Berzsenyi Anett
10.30	Békés megye reformkori követutasításai	Huszár Renáta
11.15	Megemlékezés és koszorúzás Pauler Gyula emlékművénél	
13.00	Megbeszélés a Tagsággal és a muzeológus kollégákkal a tábori tapasztalatokról	
13.15	Zárszó	Elnökség
13.00	„Fakultatív” ebéd és hazaindulás	